

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, https://www.finarbitr.cz

Navrhovatel

Zástupce

SOSConsulting, a.s.
IČO 016 73 955
Skalecká 357/17
17000 Praha 7

Instituce

Nationale-Nederlanden Levensverzekering
Maatschappij N. V., se sídlem Weena 505,
Rotterdam, Nizozemské království, zapsané
v obchodním rejstříku Obchodní komory
v Rotterdamu, datum zápisu 17. ledna 1863,
číslo zápisu 24042211,
jednající prostřednictvím
NN Životní pojišťovna N.V.,
pobočka pro Českou republiku
IČO 407 63 587
Nádražní 344/25
15000 Praha 5

Zástupce

Mgr. Eva Nováková
advokát
IČO 866 42 413
Ovocný trh 573/12
11000 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/53/2014 - 18

Praha 21. 11. 2018

N á l e z

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 6. 3. 2014 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ a vydání bezdůvodného obohacení ve výši zaplaceného pojistného, takto:

- I. **Instituce, Nationale-Nederlanden Levensverzekering Maatschappij N. V., se sídlem Weena 505, Rotterdam, Nizozemské království, zapsaná v obchodním rejstříku Obchodní komory v Rotterdamu, datum zápisu 17. ledna 1863, číslo zápisu 24042211, jednající prostřednictvím NN Životní pojišťovna N.V., pobočka pro Českou republiku, IČO 407 63 587, se sídlem Nádražní 344/25, 150 00 Praha 5, je povinna navrhovateli, ■, zaplatit 894 Kč (slovy: osm set devadesát čtyři korun českých), a to do tří dnů od právní moci tohoto nálezu.**
- II. **Určuje se, že pojistná smlouva č. ■ je v čl. 7 odst. 1 věta první a odst. 7 věta první Zvláštních pojistných podmínek společnosti Nationale-Nederlanden Levensverzekering Maatschappij N. V., pobočka Nationale-Nederlanden životní pojišťovna, (dále jen „pojišťovna“) pro životní pojištění typu NN B150 ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ INVESTOR PLUS, ve verzi 1/2005, účinných od 1. 1. 2005, a v bodu 2 části D Informací zájemci nazvané „Přehled poplatků“ v částech upravujících rizikové pojistné na životní pojištění Investor Plus (B150) a odkazujících na sazebník neplatná.**
- III. **Řízení se v části připojištění zproštění od placení pojistného v případě plné invalidity pojistníka NN U006 sjednaného v pojistné smlouvě č. ■, kterou uzavřeli navrhovatel, ■, a instituce, Nationale-Nederlanden Levensverzekering Maatschappij N. V., jednající prostřednictvím NN Životní pojišťovna N.V.,**

pobočka pro Českou republiku, podle § 14 písm. a) zákona o finančním arbitrovi zastavuje.

- IV. Návrh navrhovatele, ■, se ve zbývající části podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.
- V. InSTITUTE, Nationale-Nederlanden Levensverzekering Maatschappij N. V., jednajícím prostřednictvím NN Životní pojišťovna N.V., pobočka pro Českou republiku, je povinna uhradit podle § 17a zákona o finančním arbitrovi sankci ve výši 15.000 Kč (slovy: patnáct tisíc korun českých), a to do patnácti dnů ode dne nabytí právní moci tohoto nálezu na účet Kanceláře finančního arbitra vedený u České národní banky, č. 19-3520001/0710, var. symbol 532014, konst. symbol 558.

Odůvodnění:

1. Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení vyplývající z této neplatnosti, protože uzavřel pojistnou smlouvu v omylu a protože pojišťovací zprostředkovatel jednajícím jménem a na účet InSTITUTE porušil své povinnosti při sjednávání pojistné smlouvy.

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel a InSTITUTE uzavřeli dne 8. 2. 2006 prostřednictvím pojišťovacího zprostředkovatele, společnosti Broker Consulting, a.s., IČO 25221736, se sídlem Jiráskovo náměstí 2684/2, 326 00 Plzeň (dále jen „Pojišťovací zprostředkovatel“), resp. prostřednictvím podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele ■ (dále jen „Podřízený pojišťovací zprostředkovatel“), na základě návrhu „Důchodový program Investor Plus (B150)“ ze dne 8. 2. 2006 (dále jen „Návrh pojistné smlouvy“) pojistnou smlouvu investičního životního pojištění č. ■, ve které si sjednali mj. investiční životní pojištění Investor Plus (B150) s počátkem pojištění od 9. 2. 2006 a koncem pojištění 9. 2. 2041 (dále jen „Pojistná smlouva“).

Pojistná smlouva je smlouvou o životním pojištění ve smyslu § 54 a násl. zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), resp. ve znění účinném v době uzavření Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel Pojistnou smlouvu neuzavřel jako spotřebitel, tedy fyzická osoba, která nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, jak ho definují hmotněprávní předpisy. Finanční arbitr tedy pro účely tohoto řízení považuje Navrhovatele za spotřebitele.

Finanční arbitr z obchodního rejstříku zjistil, že InSTITUTE je pojišťovnou, která jako zahraniční právnická osoba – pojišťovna jedná na území České republiky prostřednictvím pobočky, a může být tedy pojistitelem i ve vztahu k Navrhovateli.

Podle zápisu v obchodním rejstříku jednala InSTITUTE v době uzavření Pojistné smlouvy na území České republiky jako Nationale-Nederlanden Levensverzekering Maatschappij N.V. prostřednictvím pobočky Nationale - Nederlanden životní pojišťovna, se sídlem Praha 5 - Smíchov, Nádražní 344/25, PSČ 15000.

K rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a InSTITUCÍ je finanční arbitr příslušný, protože se jedná o spor mezi spotřebitelem a pojistitelem nebo pojišťovacím zprostředkovatelem při poskytování a zprostředkování životního pojištění ve smyslu § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 a 2 zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle

§ 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), dána pravomoc českých soudů.

V části sporu mezi Navrhovatelem a Institucí ve věci připojištění zproštění od placení pojistného v případě plné invalidity pojistníka NN U006 není finanční arbitr příslušný rozhodovat, protože toto připojištění není životním pojištěním ve smyslu zákona o pojistné smlouvě a zákona o finančním arbitrovi, a to ani v případě, že je součástí Pojistné smlouvy jako smlouvy o životním pojištění.

4. Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že ho Instituce při uzavření Pojistné smlouvy uvedla v omyl, když ho Podřízený pojišťovací zprostředkovatel neúplně informoval o vlastnostech a charakteru Pojistné smlouvy.

Navrhovatel tvrdí, že neměl žádný zájem na uzavření Pojistné smlouvy a že ho Podřízený pojišťovací zprostředkovatel kontaktoval bez jeho iniciativy. Navrhovatel tvrdí, že mu Podřízený pojišťovací zprostředkovatel prezentoval Pojistnou smlouvu jako spoření na důchod.

Navrhovatel tvrdí, že mu Podřízený pojišťovací zprostředkovatel předložil jím vypracovaný prezentační materiál, který vedl Navrhovatele k uzavření Pojistné smlouvy. Navrhovatel argumentuje, že tento materiál neobsahuje údaje o poplatcích spojených s Pojistnou smlouvou a že Podřízený pojišťovací zprostředkovatel při výpočtech a analýzách vycházel z nereálných a ničím nepodložených hodnot zhodnocení zaplacených peněžních prostředků.

Navrhovatel argumentuje, že Podřízený pojišťovací zprostředkovatel zaznamenal jeho potřeby v Záznamu o schůzce, ve kterém zaškrtl státní příspěvky, předpokládané výnosy 9 % p.a. a vytváření finanční rezervy na důchod. Takto definované potřeby podle Navrhovatele neodůvodňují výběr Pojistné smlouvy jako smlouvy o investičním životním pojištění. Navrhovatel tvrdí, že mu Podřízený pojišťovací zprostředkovatel výběr Pojistné smlouvy nijak nevysvětlil ani mu nepředložil žádnou analýzu. Navrhovatel tvrdí, že od Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele neobdržel modelaci pojištění.

Navrhovatel dovozuje, že se Podřízený pojišťovací zprostředkovatel dopustil zakázané klamavé obchodní praktiky podle § 5 odst. 1 písm. a), b) a c) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně spotřebitele“), resp. ve znění účinném v době uzavření Pojistné smlouvy, a současně nekalé obchodní praktiky podle § 4 odst. 1 zákona o ochraně spotřebitele, když Navrhovateli doporučil sjednat nevhodný produkt. V této souvislosti Navrhovatel odkazuje na závěry České národní banky v řízení vedeném pod sp. zn. Sp/2013/14/761/K, ve kterém Česká národní banka udělila pojišťovacímu zprostředkovateli sankci za sjednání investičního životního pojištění jako spoření, a na závěry České národní banky v rozhodnutí ze dne 23. 2. 2012, sp. zn. Sp/2010/110/573, že sjednávání investičního životního pojištění jako spoření je nekalou obchodní praktikou.

Navrhovatel argumentuje, že průměrný spotřebitel není schopen pochopit rozdíl mezi spořením a životním pojištěním obsahujícím rezervotvornou složku. Podle Navrhovatele průměrný spotřebitel nemůže posoudit důsledky svého jednání, pokud ho Podřízený pojišťovací zprostředkovatel uvede v omyl za použití nekalých obchodních praktik.

Navrhovatel argumentuje, že Podřízený pojišťovací zprostředkovatel porušil své povinnosti vyplývající z § 21 zákona č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích“), a obecnou prevenční povinnost vyplývající z § 415 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský

zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „starý občanský zákoník“), resp. ve znění účinném v době uzavření Pojistné smlouvy.

Navrhovatel tvrdí, že Podřízený pojišťovací zprostředkovatel nejednal s odbornou péčí, když mu doporučil sjednání nevhodného produktu.

Navrhovatel tvrdí, že mu Podřízený pojišťovací zprostředkovatel neposkytl informace o poplatcích spojených s Pojistnou smlouvou ani o výši odkupného v případě předčasné výpovědi pojištění sjednaného v Pojistné smlouvě. Navrhovatel považuje za manipulativní, pokud mu Podřízený pojišťovací zprostředkovatel takové informace nesdělí, přestože jsou obsaženy v pojistných podmínkách k Pojistné smlouvě. Navrhovatel argumentuje, že vzhledem ke svému postavení coby laika nebyl schopen rozpoznat rozpor mezi svými požadavky a doporučením Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele, tedy Pojistnou smlouvou.

V této souvislosti Navrhovatel odkazuje na Úřední sdělení České národní banky ze dne 2. 5. 2012 a argumentuje, že se jedná o výklad povinností v zákoně o pojišťovacích zprostředkovatelích, u kterých nedošlo od uzavření Pojistné smlouvy do vydání tohoto sdělení k žádným změnám, a proto jsou závěry obsažené v tomto sdělení použitelné i na jednání Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele.

Navrhovatel tvrdí, že ho Podřízený pojišťovací zprostředkovatel neinformoval o možnosti vložit peněžní prostředky na Pojistnou smlouvu prostřednictvím mimořádného pojistného. Navrhovatel argumentuje, že část pojistného, která neslouží ke krytí rizik, je zcela závislá na jeho finančních možnostech, a proto odmítá argumentaci, že pojistník musí z důvodu pojistné ochrany hradit pojistné formou běžného pojistného.

Navrhovatel argumentuje, že Podřízený pojišťovací zprostředkovatel byl podle zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích povinen v souvislosti s Pojistnou smlouvou doporučit hrazení mimořádného pojistného, aby nedošlo k nedůvodnému snížení odkupného a pojistného plnění v případě smrti nebo dožití.

Navrhovatel tvrdí, že se při uzavření Pojistné smlouvy spoléhal na doporučení Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele a očekával, že bude hájit jeho zájmy. K tomu Navrhovatel odkazuje na judikaturu Nejvyššího soudu, ze kterého podle Navrhovatele vyplývá, že činnost Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele je analogická činnosti daňového poradce či advokáta, včetně institutu odpovědnosti za škodu vůči klientům.

Navrhovatel argumentuje, že Podřízený pojišťovací zprostředkovatel jednal jménem Instituce a na její účet, když Navrhovateli nabídl Pojistnou smlouvu a když tuto smlouvu posléze s Navrhovatelem uzavřel.

Navrhovatel dovozuje, že Pojistná smlouva, resp. její část o rezervotvorné složce, je relativně neplatná podle § 40a a § 49 starého občanského zákoníku, protože Instituce, resp. Podřízený pojišťovací zprostředkovatel uvedl Navrhovatele při uzavření Pojistné smlouvy v omyl.

Navrhovatel tvrdí, že ho Instituce vědomě udržovala v omylu, když mu zasílala zkreslené výpisy hodnoty investice, ve kterých uváděla i počáteční jednotky sloužící k úhradě uzavíracích poplatků.

Navrhovatel namítá, že Pojistná smlouva, resp. její část o rezervotvorné složce, je podle § 39 starého občanského zákoníku neplatná i absolutně, protože Instituce a Podřízený pojišťovací zprostředkovatel nejednali při jejím uzavření poctivě a v souladu s dobrými mravy.

Navrhovatel tvrdí, že pokud Instituce uzavírá pojistné smlouvy v rozporu s požadavky a potřebami klientů, jedná v rozporu s dobrými mravy. Navrhovatel dále považuje za nemravné, pokud Instituce uzavírá pojistné smlouvy s vyššími poplatky než u jiných produktů, které nabízí. Navrhovatel odkazuje na skutečnost, že Instituce v době sjednání Pojistné smlouvy měla v nabídce stejné produkty, které mohly nabízet jen vybraní zprostředkovatelé a u kterých Instituce účtovala poplatky v jiné sazbě.

Navrhovatel odmítá právní závěry finančního arbitra, že neoprávněně účtované rizikové pojistné představuje bezdůvodné obohacení na straně Instituce, které je podle § 451 odst. 2 starého občanského zákoníku povinna vrátit. Navrhovatel argumentuje, že předmětem Pojistné smlouvy je závazek Navrhovatele platit sjednané pojistné, nikoliv platit rizikové pojistné.

Navrhovatel argumentuje, že podílová jednotka a její hodnota jsou jen veličinami pro výpočet plnění z Pojistné smlouvy, a proto nemohou být předmětem občanskoprávního vztahu podle § 118 starého občanského zákoníku.

Navrhovatel dovozuje, že v souvislosti s rizikovým pojistným nemá žádné majetkové právo, které by podléhalo promlčení. Navrhovatel argumentuje, že odečítání rizikového pojistného je „*pouhou součástí mechanismu formování hodnoty podílových jednotek, pomocí níž pak Instituce stanovuje výši pojistného plnění*“. Promlčecí doba začne podle Navrhovatele plynout až tehdy, kdy Instituce z Pojistné smlouvy vyplatí Navrhovateli pojistné plnění či odkupné v nesprávné výši.

Navrhovatel argumentuje, že pojistné zaplacené na Pojistnou smlouvu se stává vlastnictvím Instituce. Protože strhávání rizikového pojistného je účetní operací Institucí, není podle Navrhovatele „*detekovatelný*“ okamžik, kdy by se měl svého práva domáhat a stavět běh promlčecí doby.

Navrhovatel tvrdí, že ujednání Pojistné smlouvy o rizikovém pojistném není oddělitelné od zbytku Pojistné smlouvy. Navrhovatel argumentuje, že v případě neplatnosti rizikového pojistné nemá Pojistná smlouva ekonomický smysl a kauzu, která vyjadřuje ekonomický vztah a ekonomické zájmy regulované prostřednictvím určitého právního vztahu. Ztratí-li Pojistná smlouva ekonomický důvod, ztrácí smysl své existence a stává se „*formou bez smysluplného obsahu*“. Navrhovatel argumentuje, že kauzou Pojistné smlouvy je poskytování pojistné ochrany za úhradu.

Navrhovatel odmítá právní závěry Instituce, že by se měl domáhat náhrady škody po Pojišťovacím zprostředkovateli, když v důsledku neplatnosti Pojistné smlouvy by Instituce byla povinna vydat bezdůvodné obohacení ve výši zaplaceného pojistného a požitky z něho. Navrhovatel vnímá náhradu škody jako zcela jiný právní institut, který je do vyřešení sporu o platnost Pojistné smlouvy podle Navrhovatele nedůvodný.

Navrhovatel tvrdí, že přestože předmětem řízení není náhrada škody, Instituce byla podle § 415 a násl. starého občanského zákoníku povinna předcházet škodám. Navrhovatel argumentuje, že Instituce tuto povinnost porušila, když mohla zjistit nesoulad mezi požadavky a potřebami Navrhovatele a doporučením Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele a když upřednostnila své obchodní zájmy před zájmy Navrhovatele.

Navrhovatel namítá, že Instituce vznesla námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy. Navrhovatel argumentuje, že Instituce i Podřízený pojišťovací zprostředkovatel vědomě jednali v rozporu se svými povinnostmi a navzdory potenciální škodě nejednali.

Navrhovatel namítá, že Instituce nevznesla námitku promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy, nýbrž jen práva na vydání jakéhokoliv bezdůvodného obohacení. Finanční arbitr tak podle Navrhovatele porušil § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi a současně bylo dotčeno právo Navrhovatele na spravedlivý proces podle čl. 6

Úmluvy o lidských právech a svobodách a čl. 36 a násl. usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky.

6. Tvrzení Instituce

Instituce odmítá tvrzení Navrhovatele, že ho neinformovala o poplatcích, když informace o všech poplatcích, způsobu jejich úhrady i o možnosti využití plateb mimořádného pojistného jsou součástí smluvní dokumentace, kterou Navrhovatel obdržel při uzavírání Pojistné smlouvy.

Instituce tvrdí, že pojišťovacím zprostředkovatelům zajišťuje odborná produktová školení, předává jim všechny informace a dokumenty pro dané produkty a provádí namátkové kontroly.

Instituce argumentuje, že činnost Pojišťovacího zprostředkovatele, resp. Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele nelze přičítat Instituci, protože v předmluvní fázi vybírá z produktů více pojišťoven, přičemž jedná jako odborný poradce Navrhovatele s povinností nabídnout mu nejvhodnější produkt. Instituce dále argumentuje, že za škodu způsobenou Podřízeným pojišťovacím zprostředkovatelem odpovídá podle zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích Pojišťovací zprostředkovatel, nikoliv Instituce.

Instituce argumentuje, že úplatou za pojištění sjednané v Pojistné smlouvě je běžné pojistné, které je současně základem a nutným parametrem každého smluvního vztahu založeného pojistnou smlouvou. Oproti tomu mimořádné pojistné je možné hradit pouze tehdy, pokud to připouští daný produkt, a proto nemá povahu závazku pojistníka z pojistné smlouvy. Instituce argumentuje, že mimořádné pojistné je mimořádným institutem dobrovolné povahy a že zaplacení mimořádného pojistného nemá vliv na povinnost pojistníka platit běžné pojistné ani na výši pojistné částky.

Instituce argumentuje, že pojištění sjednané v Pojistné smlouvě je investičním životním pojištěním sjednaným do roku 2041, a proto v případě výrazně předčasného ukončení tohoto pojištění není možné očekávat zhodnocení již v prvních letech jeho trvání, ve kterých Instituce účtuje Navrhovateli své náklady s uzavřením Pojistné smlouvy.

Pokud jde o rizikové pojistné, Instituce nerozporuje, že výše rizikového pojistného, resp. způsob jeho stanovení, nevyplývá z pojistných podmínek ani z Přehledu poplatků, ale je stanovena v sazebníku, na který oba tyto dokumenty odkazují (dále jen „Sazebník“). Instituce argumentuje, že odkazy na Sazebník nebyly v Pojistné smlouvě jakkoliv skryté, a odkazuje na bod 2 Přehledu poplatků a na čl. 7 odst. 7 Zvláštních pojistných podmínek.

Instituce tvrdí, že Sazebník byl dostupný kromě jejího sídla, poboček a zákaznické linky i na jejích internetových stránkách, kde je zveřejněna vždy aktuální verze. Instituce argumentuje, že takový způsob zveřejnění byl v době uzavření Pojistné smlouvy zcela běžný a očekávatelný. K tomu Instituce odkazuje na Věstník ČNB 11/2003 ze dne 4. 7. 2003, ve kterém Česká národní banka dovodila, že „[č]ást obsahu smlouvy může být určena odkazem na obchodní podmínky banky, jsou-li smluvním stranám známy nebo k návrhu smlouvy přiložené (§ 273 obchodního zákoníku). Banka může ve smlouvě rovněž odkázat na svůj ceník či sazebník cen (§ 709 odst. 2 písm. d obchodního zákoníku), popřípadě na oznámení o výši úrokových sazeb“.

Instituce dále odkazuje na dohledový benchmark České národní banky číslo 3/2012 Nákladovost produktu životního pojištění, Informace o odkupném ze dne 30. 11. 2012, ve kterém Česká národní banka sdělila, že „[v] souvislosti s výše uvedeným se v rámci dohledu České národní banky (dále jen „ČNB“) očekává, že pojišťovny, příp. pojišťovací zprostředkovatelé budou informovat potenciální zájemce o pojištění prostřednictvím svých

internetových stránek o poplatcích přímo hrazených nebo částkách uplatňovaných na vrub pojistníka včetně částek snižujících cenu podílové jednotky, a to vždy v úplné, přehledné, srozumitelné formě (např. uveřejněním sazebníků) a s použitím na trhu obvyklé terminologie“. Instituce současně odkazuje na dohledový benchmark České národní banky číslo 1/2014 Odkazy v pojistné smlouvě a pojistných podmínkách na jiné dokumenty ze dne 6. 6. 2014, ze kterého vyplývá, že pojistná smlouva (včetně pojistných podmínek) často obsahuje odkaz na další dokumenty.

Instituce odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 16. 10. 2017, sp. zn. 32 Cdo 787/2017, ve kterém se Nejvyšší soud zabýval oceňovacími tabulkami a uzavřel, že *„[s]kutečnost, že smlouva vyjmenovává dokumenty a listiny, které výslovně činí svou součástí, totiž neznamená, že by vedle těchto ve smlouvě vyjmenovaných dokumentů a listin nemohly být její součástí též další dokumenty a listiny, a to v rozsahu, ve kterém na ně smlouva odkazuje. Těmi jsou v poměrech nyní souzené věci oceňovací tabulky. Jsou-li oceňovací tabulky součástí pojistné smlouvy, platí i ve vztahu k nim povinnost pojistitele seznámit s nimi pojistníka, která vyplývá z § 4 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě a kterou pojistitel splní tím, že je před uzavřením pojistné smlouvy pojistníkovi předloží, nebo tím, že uvede místo, kde se s nimi může pojistník seznámit. V nyní projednávané věci dovolatel jako pojistník podpisem pojistné smlouvy přijal druhý způsob splnění této povinnosti a nic mu nebránilo, aby se s oceňovacími tabulkami seznámil (...).“*

Instituce odkazuje na rozhodnutí Finanční arbitra o námitkách ze dne 3. 1. 2017, sp. zn. FA/ZP/642/2014, ve kterém finanční arbitr uzavřel, že je běžnou praxí, pokud jsou poplatky spojené s pojistnou smlouvou vyčísleny v samostatném dokumentu.

Instituce argumentuje, že sazby rizikového pojistného jsou závislé na řadě faktorů (např. věk Navrhovatele a jeho pohlaví), a proto není možné je uvést na jednom řádku Přehledu poplatků obdobně jako ostatní poplatky. Instituce tvrdí, že Sazebník nestanoví (a ani nemůže stanovit) přesné vyčíslení rizikového pojistného, když to podle Instituce není technicky možné. Účelem Sazebníku je podle Instituce přiblížení pojistně matematických metod, na jejichž základě se rizikové pojistné vypočítá. Proto pokud by Instituce včlenila Sazebník do Pojistné smlouvy, nepřispělo by to k porozumění Navrhovatele o výši tohoto poplatku. Závěry finanční arbitra jsou tak podle Instituce extrémně formalistické.

Instituce argumentuje, že Navrhovatele nelze nad rámec informací v předané dokumentaci seznámit s každým detailem sjednaného produktu, což by podle Instituce bylo kontraproduktivní, protože by v množství méně významných informací zanikly podstatné informace. Takovou informací podle Instituce není výše strhávaného rizikového pojistného, které činilo pouze 6 Kč měsíčně, ale obecná informace o tom, že Instituce tento poplatek účtuje Navrhovateli (což Instituce sdělila Navrhovateli).

Instituce argumentuje, že pokud Navrhovatel věděl o tom, že mu Instituce bude účtovat určité poplatky stanovené v Přehledu poplatků a Sazebníku a o jejich výši se jakkoliv dále nezajímal, je jeho jednání před uzavřením Pojistné smlouvy minimálně neobezřetné, což nemůže jít k tíži Instituce. V této souvislosti Instituce odkázala na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1201/2009, že *„i ochrana spotřebitele má své meze a v žádném případě ji nelze pojímat jako obranu jeho lehkomyšlnosti a neodpovědnosti“.*

Instituce argumentuje, že pokud by finanční arbitr shledal Pojistnou smlouvu částečně neplatnou v ujednáních o rizikovém pojistném, neznamenalo by to povinnost Instituce uhrazenou částku rizikového pojistného vrátit Navrhovateli z titulu bezdůvodného obohacení. Důsledkem této neplatnosti by podle Instituce bylo jen to, že nebude moci snížit hodnotu podílových jednotek získaných takovou investicí, což by se projevilo případně ve výši pojistného plnění nebo plnění z odkupného.

Instituce argumentuje, že ujednání o rizikovém pojistném jsou ve smyslu § 41 starého občanského zákoníku neoddělitelná od povinnosti Instituce plnit z pojištění pro případ smrti v rozsahu pojistné částky sjednané v Pojistné smlouvě, na jejíž úhradu Instituce strhává rizikové pojistné. Instituce argumentuje, že nelze očekávat, že by poskytovala pojistné krytí bez jakéhokoliv protiplnění ze strany pojistníka (tj. bez rizikového pojistného).

Instituce namítá promlčení Navrhovatelem uplatněného nároku na určení neplatnosti Pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení a náhrady ušlého zisku v celé výši.

Instituce nároky vznesené Navrhovatelem co do důvodu a výše neuznává a navrhuje, aby je finanční arbitr zamítl v plném rozsahu.

8. Tvrzení Pojišťovacího zprostředkovatele

Pojišťovací zprostředkovatel tvrdí, že před uzavřením Pojistné smlouvy splnil všechny povinnosti vyplývající ze zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích. Tvrzení Navrhovatele, že byl uveden v omyl, nemají podle Pojišťovacího zprostředkovatele oporu v předložených dokumentech.

Pojišťovací zprostředkovatel tvrdí, že jednal s odbornou péčí a v zájmu klienta, a argumentuje, že ze žádných dokumentů sepsaných s Navrhovatelem nelze dovodit opak. Pojišťovací zprostředkovatel tvrdí, že poskytuje pouze služby, na které se nevztahuje povinnost vyplývající z § 21 odst. 7 zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích.

9. Jednání o smíru

Finanční arbitr v souladu s § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu, ale Navrhovatel trvá na úplném vyhovění svému návrhu na zahájení řízení a Instituce na jeho zamítnutí. Smírného řešení sporu se nepodařilo finančnímu arbitrovi dosáhnout.

10. Právní posouzení

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 a 3 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Finanční arbitr při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr při rozhodování aplikuje rozhodné psané právo, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů nebo Ústavního soudu. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, rozhodnutí finančního arbitra jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je posouzení nároku Navrhovatele na určení neplatnosti pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení vyplývající z této neplatnosti.

10.1 *Skutková zjištění*

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že

- a) Navrhovatel s Institucí uzavřeli dne 8. 2. 2006 Pojistnou smlouvu s počátkem pojištění od 9. 2. 2006 a koncem pojištění dne 9. 2. 2041, tj. s pojistnou dobou 35 let;
- b) v Pojistné smlouvě si Navrhovatel a Instituce sjednali investiční životní pojištění Investor Plus (B150) s pojistnou částkou ve výši 30.000 Kč;
- c) Navrhovatel se v Pojistné smlouvě zavázal hradit pojistné ve výši 700 Kč měsíčně; na základě Žádosti o zvýšení pojistného zvýšila Instituce výši pojistného na 1.500 Kč měsíčně; Instituce dne 9. 4. 2016 snížila výši pojistného na 500 Kč měsíčně;
- d) součástí brožury se Všeobecnými pojistnými podmínkami a Zvláštními pojistnými podmínkami jsou rovněž Informace zájemci, jejichž součástí je mj. Přehled poplatků;
- e) Instituce si od uzavření Pojistné smlouvy do vydání tohoto nálezu strhla na rizikovém pojistném 1.260 Kč (od uzavření Pojistné smlouvy ve výši 6 Kč měsíčně, od února 2012 ve výši 9 Kč měsíčně a od února 2016 ve výši 12 Kč měsíčně), na administrativním poplatku 6.120 Kč, na poplatku na počáteční náklady 17.292 Kč (Instituce dále eviduje dosud nesplacené počáteční náklady ve výši 17.149 Kč) a na poplatku za rozdíl nákupní a prodejní ceny 9.525 Kč; Instituce si nad rámec hlavního pojištění strhla 9.623 Kč za připojištění zproštění od placení pojistného v případě plné invalidity pojistníka;
- f) Instituce si na rizikovém pojistném v období od 6. 3. 2011 do vydání tohoto nálezu strhla 894 Kč;
- g) Navrhovatel dne 7. 11. 2014 provedl částečný odkup ve výši 120.540 Kč a dne 15. 3. 2016 provedl částečný odkup ve výši 25.000 Kč;
- h) ke dni vydání tohoto nálezu pojištění sjednané v Pojistné smlouvě stále trvá.

10.2 Rozhodná právní úprava

Pojistnou smlouvu uzavřeli Navrhovatel a Instituce za účinnosti zákona o pojistné smlouvě. Podle § 1 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě platí, že *„[n]ejsou-li některá práva a povinnosti účastníků soukromého pojištění upravena tímto zákonem nebo zvláštním právním předpisem, řídí se občanským zákoníkem“*.

Podle § 3028 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“), který s účinností od 1. 1. 2014 nahradil starý občanský zákoník a v oblasti poskytování soukromého pojištění i zákon o pojistné smlouvě, platí, že se tímto zákonem (novým občanským zákoníkem) *„řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti“* a podle odstavce 3 platí, že se právní poměry, na které se nevztahuje odstavec druhý (práva osobní, rodinná a věcná) a *„vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona“* řídí dosavadními právními předpisy, tedy zákonem o pojistné smlouvě a starým občanským zákoníkem.

Podle § 3036 nového občanského zákoníku platí, že se podle dosavadních právních předpisů až do svého zakončení posuzují i lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

Rozhodnou právní úpravou je tedy zákon o pojistné smlouvě a starý občanský zákoník.

10.3 Rozhodná smluvní úprava a obsah Pojistné smlouvy

Podle § 4 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě platí, že *„[s]oučástí pojistné smlouvy jsou pojistné podmínky vydané pojistitelem, nejsou-li uvedeny přímo v pojistné smlouvě. Pojistník s nimi musí být před uzavřením pojistné smlouvy prokazatelně seznámen, s výjimkou § 23 odst. 4, a bez jeho souhlasu nelze tyto pojistné podmínky měnit“*.

Finanční arbitr nezjistil, že by se součástí Pojistné smlouvy nestal Návrh pojistné smlouvy, Všeobecné pojistné podmínky ani Zvláštní pojistné podmínky.

Finanční arbitr zjistil, že si Navrhovatel a Instituce v Pojistné smlouvě sjednali

- a) v čl. 7 odst. 1 Zvláštních pojistných podmínek, že „[o]d data počátku pojištění bude pojišťovna každý měsíc snižovat počet akumulčních podílových jednotek na podílovém účtu o částku potřebnou k úhradě rizika spojeného s pojištěním a o správní poplatek. V případě, že pojistník sjedná k pojištění připojištění, bude pojistné za sjednaná připojištění hrazeno měsíčním snižováním počtu akumulčních jednotek, není-li ve zvláštních pojistných podmínkách připojištění stanoveno jinak“;
- b) v čl. 7 odst. 7 Zvláštních pojistných podmínek, že „[č]ástka potřebná k úhradě rizika spojeného s pojištěním podle odst. 1 se vypočte ze sazebníku, který je přístupný v sídle pojišťovny, a pojistné částky platné k datu snižování počtu akumulčních jednotek. Tato částka může být dále zvýšena o částku potřebnou k úhradě rizika spojeného s připojištěními, pokud je tak stanoveno ve zvláštních pojistných podmínkách připojištění“;
- c) v čl. 7 odst. 8 Zvláštních pojistných podmínek, že „[s]jazby ostatních poplatků uplatňovaných podle těchto pojistných podmínek jsou pojišťovnou zveřejňovány v Přehledu poplatků. Výše poplatku je stanovena podle Přehledu poplatků platného k datu, kdy na něj vznikl pojišťovně nárok“.

Pojistné smlouvy obecně tvoří dvě části, a to část individuální, jež se bude měnit v závislosti na konkrétní situaci (jméno a příjmení pojistníka, výše pojistného, pojistné částky, pojistné doby apod.), a dále část, která bude stejná pro všechny zájemce o uzavření smluvního vztahu s Institucí.

Instituce v čl. 7 odst. 8 Zvláštních pojistných podmínek odkázala na Přehled poplatků a v čl. 7 odst. 7 Zvláštních pojistných podmínek na Sazebník.

Finanční arbitr zjistil, že výše jednotlivých poplatků, na které odkazují Zvláštní pojistné podmínky, obsahuje Přehled poplatků. Finanční arbitr dále zjistil, že Instituce seznámila Navrhovatele s Přehledem poplatků prostřednictvím Informací zájemci, které mu předala v brožuře společně s pojistnými podmínkami. Protože Navrhovatel byl s Přehledem poplatků seznámen, stal se ve smyslu § 4 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě platnou součástí Pojistné smlouvy.

Pokud jde o Sazebník, Instituce na něj odkázala jak v čl. 7 odst. 7 Zvláštních pojistných podmínek, tak v bodu 2 Přehledu poplatků ohledně výše rizikového pojistného.

Sazebník Instituce (obdobně jako Přehled poplatků), z pohledu výše nastíněného členění pojistné smlouvy, zcela nepochybně patří do té části Pojistné smlouvy, která bude stejná pro všechny zájemce o uzavření konkrétního produktu s Institucí. Sazebník odpovídá svou povahou pojistným podmínkám, a proto je třeba posoudit, zda se skutečně stal součástí Pojistné smlouvy. Zcela jistě nelze na jedné straně tvrdit, že Sazebník je závaznou součástí smlouvy, na jejímž základě je Navrhovatel povinen hradit poplatky, a současně tvrdit, že by měl být Sazebník něčím jiným než součástí pojistných podmínek, tedy jakousi třetí částí Pojistné smlouvy, na kterou však nedopadají žádná pravidla a s jejímž obsahem Instituce nemusela Navrhovatele před podpisem Pojistné smlouvy prokazatelně seznámit.

Finanční arbitr zjistil, že Sazebník nebyl součástí Informací zájemci, které Instituce předala Navrhovateli v brožuře společně s pojistnými podmínkami. Sazebník je podle čl. 7 odst. 7 Zvláštních pojistných podmínek přístupný v sídle pojišťovny a podle tvrzení Instituce dostupný v jejích pobočkách, na zákaznické lince a na jejích internetových stránkách.

Finanční arbitr nepovažuje za dostatečné ve smyslu § 4 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě, když Instituce ohledně části smluvní dokumentace odkáže Navrhovatele na své sídlo, kde je

tato část dostupná, a nepředloží ji Navrhovateli společně s ostatními dokumenty před podpisem Pojistné smlouvy.

Co se týče argumentace Instituce, že závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 16. 10. 2017, sp. zn. 32 Cdo 787/2017, jsou použitelné i na Pojistnou smlouvu, finanční arbitr nepovažuje judikaturu soudů ohledně různých obchodních podmínek, jimiž jsou i pojistné podmínky, za ustálenou, když z rozhodnutí soudů je zřejmý rozdíl mezi judikaturou k pojistným podmínkám (resp. oceňovacím tabulkám), u níž postačí spotřebitele seznámit s pojistnými podmínkami prostřednictvím odkazu na obchodní místo či internet, a judikaturou k obchodním podmínkám, kde se zkoumá materiální seznámení (srov. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11, a rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2017, sp. zn. 33 Cdo 282/2016).

Finanční arbitr nespatřuje mezi právní úpravou obchodních a pojistných podmínek zásadní rozdíl, když podle § 273 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, platilo, že *„[č]ást obsahu smlouvy lze určit také odkazem na všeobecné obchodní podmínky vypracované odbornými nebo zájmovými organizacemi nebo odkazem na jiné obchodní podmínky, jež jsou stranám uzavírajícím smlouvu známé nebo k návrhu přiložené“* a podle § 4 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě, že *„[s]oučástí pojistné smlouvy jsou pojistné podmínky vydané pojistitelem, nejsou-li uvedeny přímo v pojistné smlouvě. Pojistník s nimi musí být před uzavřením pojistné smlouvy prokazatelně seznámen, s výjimkou § 23 odst. 4, a bez jeho souhlasu nelze tyto pojistné podmínky měnit“*.

Naopak, sám Nejvyšší soud připustil, že zákon o pojistné smlouvě stanoví ve vztahu k pojistným podmínkám striktnější podmínky pro to, aby se staly platnou součástí Pojistné smlouvy. K tomu finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. 23 Cdo 2865/2016: *„Citované ustanovení § 4 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě představuje zvláštní právní úpravu inkorporace nepřímých smluvních ujednání pro pojistné smlouvy. Oproti úpravě § 273 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „obch. zák.“), která pro řádné včlenění obchodních podmínek do smlouvy předpokládá odkaz na obchodní podmínky spolu se známostí obchodních podmínek stranami, anebo jejich přiložení k návrhu, volí zákon o pojistné smlouvě pro tyto vztahy striktnější konstrukci. Dle výslovného znění § 4 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě se nepřímá smluvní ujednání, která obsahují pojistné podmínky, stanou součástí pojistné smlouvy jen tehdy, jestliže je s nimi pojistník před uzavřením pojistné smlouvy prokazatelně seznámen (nejde-li o výjimku dle § 23 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě)“*.

Finanční arbitr nevidí důvod, proč by spotřebitelé uzavírající smlouvy životního pojištění měli být jakkoli znevýhodňováni oproti spotřebitelům uzavírajícím smlouvy na jiné produkty (včetně těch dlouhodobých jako úvěry, hypotéky atd.), zvláště když požadavek na materiální seznámení se s obchodními podmínkami platil za účinnosti obchodního zákoníku (a v současnosti i podle nového občanského zákoníku s výjimkou obchodních podmínek vypracovaných odbornými nebo zájmovými organizacemi) i mezi podnikateli, tj. kdy na jedné straně nestála slabší smluvní strana.

V této souvislosti finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 24. 8. 2017, sp. zn. 33 Cdo 282/2016, ve kterém Nejvyšší soud ve vztahu ke smlouvě o úvěru dovodil, že *„[z]ávěr odvolacího soudu, že ujednání o poplatku je platné, ve světle právních závěrů zastávaných v rozhodovací praxi dovolacího soudu neobstojí pro neurčitost ujednání o výši či způsobu určení výše poplatku ve smyslu § 37 odst. 1 obč. zák. Takové ujednání nevyplývá ani z písemné smlouvy a ani z písemných obchodních podmínek, které jsou její součástí (§ 273 obč. zák.). Odkazem na sazebník požadavek určitosti sjednání výše, popř. způsobu určení výše poplatku naplněn není. Z obsahu smlouvy a obchodních podmínek se nepodává, že žalovaní byli při uzavírání smlouvy se sazebníkem seznámeni a že se stal součástí smlouvy (tak jako tomu bylo v případě obchodních podmínek)“*.

Postup, kdy Navrhovatel obdrží Všeobecné pojistné podmínky, Zvláštní pojistné podmínky a Přehled poplatků a již neobdrží Sazebník, ze kterého Instituce vypočítává výši rizikového pojistného, nemůže finanční arbitr v žádném případě schvalovat, když nejenže vede k neurčitosti ujednání Pojistné smlouvy o rizikovém pojistném, ale je i v rozporu s principy ochrany spotřebitele a zásadou poctivosti, jak ji vysvětlil Ústavní soud v rozhodnutí ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11 (navíc, pokud je podle Ústavního soudu v rozporu se zásadou poctivosti postup, kdy podnikatel v obchodních podmínkách důležitá ujednání pouze schovává, tím spíše musí být nepoctivý postup, pokud je do pojistných podmínek nevčleněn vůbec).

Odkaz Instituce na Věstník České národní banky 11/2003 ze dne 4. 7. 2003 není na Pojistnou smlouvu přílehlavý, když Institucí citovaný odstavec je součástí kapitoly „*Výklad k vybraným ustanovením obchodního zákoníku upravujícím smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu, ve znění zákona č. 125/2002 Sb.*“. Pokud banka mohla ve smlouvě o účtu odkázat na ceník banky, činila tak na základě výslovného zákonného dovolení v § 709 odst. 2 písm. d) obchodního zákoníku, podle kterého mj. platí, že „*[v]ýši úplaty lze sjednat i odkazem na ceník banky*“. Zákon o pojistné smlouvě však podobnou úpravu neobsahoval, naopak ve výše citovaném § 4 odst. 4 zákona stanovil, že Navrhovatel musí být s pojistnými podmínkami (a tedy i Sazebníkem) prokazatelně seznámen. Z tohoto důvodu nelze postup seznamování Navrhovatele se Sazebníkem pouhým odkazem na tento Sazebník uplatnit ani v případě Pojistné smlouvy.

Pokud jde o dohledový benchmark České národní banky číslo 3/2012 Nákladovost produktu životního pojištění, Informace o odkupném ze dne 30. 11. 2012, finanční arbitr odkazuje, že po Institucí citované části, podle které Česká národní banka očekává informování zájemců o pojištění prostřednictvím svých internetových stránek, Česká národní banka hned vzápětí dodává, že „*[p]ojišťovny dále zajistí prokazatelné seznámení zájemce o pojištění s těmito dokumenty před samotným uzavřením pojistné smlouvy*“. Institucí citovaná část je tak účelově vytržena z kontextu dohledového benchmarku, ve kterém Česká národní banka obdobně jako finanční arbitr vyžaduje, aby Instituce prokazatelně seznámila Navrhovatele s dokumenty obsahující poplatky účtované k jeho tíži.

Soukromoprávní povinnosti Instituce jako pojistitele seznámit Navrhovatele jako pojistníka řádně se všemi poplatky pak odpovídá i veřejnoprávní úprava, kdy například nelze ignorovat ustálenou judikaturu Nejvyššího správního soudu v otázce seznamování spotřebitelů s cenami výrobků a služeb podle zákona o ochraně spotřebitele. V této souvislosti dospěl například Městský soud v Praze v rozhodnutí ze dne 2. 3. 2006, sp. zn. 11 Ca 203/2005 (publ. pod č. 898/2006 Sb. NSS) k závěru, že při výkladu ustanovení § 12 zákona o ochraně spotřebitele musí jít o takové informace, které jsou zákazníkovi (spotřebiteli) přístupné okamžitě bez toho, že by byl zákazník nucen činit jakýkoliv úkon směřující ke zjištění ceny zcela konkrétního výrobku. S tímto odůvodněním se pak ztotožňuje i Nejvyšší správní soud, srov. například rozhodnutí ze dne 22. 6. 2011, sp. zn. 1 As 59/2011, když finanční arbitr je přesvědčen, že vzhledem k účelu tohoto zákonného ustanovení a neexistenci žádné zákonné výjimky pro pojistné smlouvy je na místě aplikovat přiměřeně tento výklad i ve vztahu k poskytování služeb Institucí.

Finanční arbitr uzavírá, že pokud Instituce ve vztahu k Sazebníku odkáže pouze na své sídlo, kde je Sazebník dostupný (resp. zpřístupní Sazebník na jejich pobočkách, zákaznické lince a internetových stránkách, jak v řízení tvrdí), aniž by Navrhovatele se Sazebníkem prokazatelně seznámila, nemůže finanční arbitr na základě Pojistné smlouvy uzavřít, že by se Navrhovatel se Sazebníkem skutečně seznámil. Sazebník se proto podle § 4 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě nestal součástí Pojistné smlouvy, když Instituce nedoložila, že by Navrhovatele seznámila se Sazebníkem před uzavřením Pojistné smlouvy.

10.4 Neplatnost ujednání o poplatcích

Protože Navrhovatel v řízení mj. tvrdí, že mu Podřízený pojišťovací zprostředkovatel neposkytl informace o poplatcích, zabýval se finanční arbitr poplatkovou strukturou a způsobem jejího vyjádření v Pojistné smlouvě.

Finanční arbitr posuzoval, zda jsou poplatky v Pojistné smlouvě sjednány určitě a srozumitelně ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku, podle kterého platí, že „*[p]rávní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný*“.

Podle § 7 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě musí mít pojistná smlouva písemnou formu, s výjimkou případů, kdy zakládá pojištění s pojistnou dobou kratší než 1 rok (krátkodobé pojištění). Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. 32 Odo 1242/2005, že „*[j]de-li o právní úkon, pro který je stanovena pod sankcí neplatnosti písemná forma, musí určitost obsahu projevu vůle vyplývat z textu listiny, na níž je tento projev vůle zaznamenán*“.

Všechna ujednání pojistné smlouvy tedy musí být písemná a zaznamenaná určitě a srozumitelně. K posuzování určitosti a srozumitelnosti právního úkonu odkazuje finanční arbitr například na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 31. března 2010, sp. zn. 23 Cdo 2942/2009, že „*[p]rávní úkon je neurčitý, jestliže se jednajícím nezdařilo jednoznačným způsobem stanovit obsah vůle, přičemž neurčitost tohoto obsahu nelze odstranit a překlenout ani za použití výkladových pravidel. Srozumitelnost pak vyjadřuje kvalitu způsobu (formy) projevu vůle; právní úkon je nesrozumitelný, jestliže jednající po jazykové stránce nedosáhl v důsledku vadného slovního či jiného zprostředkování jasného vyjádření vůle a objektivně vzato nelze zjistit ani výkladem právního úkonu, co chtěl účastník projevit*“.

Právní úkon není neurčitý, lze-li jeho obsah vyložit výkladem, v této souvislosti odkazuje finanční arbitr na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 19. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 573/2005, že „*[z]ávěr o neurčitosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník projevit*“.

Instituce si s Navrhovatelem v čl. 7 odst. 1 Zvláštních pojistných podmínek sjednali, že Instituce bude z účtu Navrhovatele strhávat rizikové pojistné. Ohledně jeho výše Instituce odkázala v čl. 7 odst. 7 Zvláštních pojistných podmínek a v bodě 2 Přehledu poplatků na Sazebník.

Finanční arbitr z ujednání čl. 7 odst. 1 a 7 Zvláštních pojistných podmínek dovozuje, že Navrhovatel mohl ze Zvláštních pojistných podmínek zjistit, že Pojistná smlouva je zatížena rizikovým pojistným, s ujednáním o jeho konkrétní výši však platně seznámen nebyl, když se Sazebník nestal součástí Pojistné smlouvy (k tomu srov. část 10.3 tohoto nálezu).

Finančnímu arbitrovi je z úřední činnosti známo, že sazebníky Instituce obsahují koeficienty podle pohlaví a věku pojištěného, ze kterých je možné za použití jednoduchého matematického výpočtu dovodit výši rizikového pojistného, které Instituce účtuje na rizikovém pojistném. Způsob výpočtu (s výjimkou koeficientů vstupujících do výpočtu, které obsahuje Sazebník) vyplývá i z čl. 7 odst. 7 Zvláštních pojistných podmínek, podle kterého platí, že „*[č]ástka potřebná k úhradě rizika spojeného s pojištěním podle odst. 1 se vypočte ze sazebníku, který je přístupný v sídle pojišťovny, a pojistné částky platné k datu snižování počtu akumulačních jednotek*“.

Finanční arbitr proto odmítá argumentaci Instituce, že Sazebník nestanoví a ani nemůže stanovit přesné vyčíslení rizikového pojistného v konkrétním případě, když to není technicky

možné, resp. že požadavek na seznámení Navrhovatele s výpočtem rizikového pojistného by byl extrémně formalistický.

K argumentaci Instituce, že se jedná o nepodstatné ujednání Pojistné smlouvy, finanční arbitr sděluje, že Instituce je obecně povinna seznámit Navrhovatele se všemi ujednáními, kterými se řídí pojištění sjednané v Pojistné smlouvě, tím spíše, pokud jsou taková ujednání stanovena v neprospěch Navrhovatele (tj. že Instituce účtuje poplatky k jeho tíži). Toho si ostatně musela být vědoma i sama Instituce, když ohledně jeho výše odkázala v Pojistné smlouvě na Sazebník (ačkoliv s ním Navrhovatele neseznámila).

Není-li speciální právní úprava o rozložení přijatého pojistného na část, která se investuje, a na část, která slouží na úhradu poplatků a rizik, pak finanční arbitr odkazuje na úpravu starého občanského zákoníku o určitosti právních úkonů. V této souvislosti má finanční arbitr za to, že u investičního životního pojištění je pro spotřebitele důležité znát částku, která se spotřebovává na poplatky a rizika, a částku, kterou Instituce investuje, neboť právě investování části pojistného do fondů je hlavní charakteristikou investičního životního pojištění.

Finanční arbitr uzavírá, že Instituce byla povinna seznámit Navrhovatele s ujednáním o výši rizikového pojistného, a to i v případě, když na tomto poplatku účtovala měsíčně 6 Kč (resp. později 9 Kč a 12 Kč), když finanční arbitr nepovažuje takové ujednání za nepodstatné, jak argumentuje Instituce (finančnímu arbitrovi je z úřední činnosti známo, že v závislosti na výši pojistné částky může být rizikové pojistné mnohem vyšší, a proto je třeba principiálně trvat na tom, aby s ním Instituce spotřebitele vždy řádně seznámila).

Pojistná smlouva je proto v čl. 7 odst. 1 věta první a odst. 7 věta první Zvláštních pojistných podmínek a bodu 2 Přehledu poplatků v částech upravujících rizikové pojistné na životní pojištění Investor Plus (B150) a odkazujících na Sazebník neurčitá, a tudíž neplatná podle § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku. K tomu finanční arbitr odkazuje na závěry v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2017, sp. zn. 33 Cdo 282/2016, citovaném na str. 13 tohoto nálezu.

Finanční arbitr současně nezjistil, že by Instituce ujednala ostatní poplatky nesrozumitelně a neurčitě, když stanovují způsob, jakým je Instituce odečítá, a současně i jejich výši.

Pokud jde o následek částečné neplatnosti ujednání Pojistné smlouvy o rizikovém pojistném, vyšel finanční arbitr ze skutečnosti, že peněžní prostředky na podílovém účtu představují pohledávku Navrhovatele vůči Instituci na plnění z Pojistné smlouvy.

Instituce na základě neplatného ujednání v Pojistné smlouvě průběžně snižovala hodnotu podílového účtu o rizikové pojistné a ve výsledku tak snížila i tuto pohledávku. Instituce se tak na základě neplatných ujednání o rizikovém pojistném bezdůvodně obohacovala, neboť bezdůvodně snižovala pohledávku Navrhovatele na plnění z Pojistné smlouvy.

Podle § 41 starého občanského zákoníku platí, že *„[v]ztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností za nichž k němu došlo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu“*.

K částečné neplatnosti právního úkonu finanční arbitr odkazuje na ustálený přístup Nejvyššího soudu, vyjádřený např. v rozhodnutí ze dne 31. 10. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1867/2012, že *„oddělitelnost“ části právního úkonu od ostatního jeho obsahu je třeba vždy dovodit výkladem z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností, za nichž k němu došlo (§ 35 obč. zák.). Neoddělitelnost je tak třeba chápat ve smyslu obsahovém nikoliv reálné neoddělitelnosti; podle zásady favor negotii je pak třeba dávat přednost přístupu, který jinak zachovává ostatní části smlouvy (v projednávaném*

případě dohodu žalobkyně a žalované o provizi ve výši 5 % z kupní ceny od 7.073.820,- Kč do 7.527.269,- Kč a ve výši 6 % z kupní ceny 7.527.270,- Kč“.

Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 33 Odo 771/2005, dovodil, že „[n]ení vyloučeno, aby do jedné listiny bylo pojata více právních úkonů. Je-li jeden z nich postižen neplatností, musí se soud zabývat tím, zda jej lze oddělit od ostatního obsahu právního úkonu (§ 41 obč. zák.), přičemž je třeba dbát, aby byla respektována vůle účastníků s přihlédnutím k účelu, jehož dosažení osoba konající právní úkon sledovala. Jen tak lze zjistit, zda jde o právní úkony navzájem od sebe oddělitelné a způsobilé samostatné existence nebo zda je nutno smlouvu pojímat jako jeden nedílný celek. Pro posouzení, zda je část právního úkonu oddělitelná od jeho ostatního obsahu, se přitom uplatní interpretační zásady, jež vyplývají z § 35 odst. 2 obč. zák.“.

Výše rizikového pojistného by měla být obecně ve smlouvě o investičním životním pojištění sjednána, finanční arbitr však a priori nepovažuje toto ujednání za klíčové. Proto pokud rozhoduje, zda je Pojistná smlouva neplatná částečně (v ujednáních o rizikovém pojistném), nebo zda je neplatná jako celek, protože ujednání o rizikovém pojistném nejsou oddělitelná od zbytku obsahu Pojistné smlouvy, zkoumá vždy vůli smluvních stran (k tomu viz závěry ve výše citovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu).

Při posuzování vůle Instituce je podstatné, že Instituce je pojišťovna, tj. jejím podnikáním je uzavírat pojistné smlouvy. Finanční arbitr tedy má za to, že Instituce by Pojistnou smlouvu uzavřela, pokud by to nenarušilo účel jejího podnikání, kterým je dosažení zisku (viz § 2 odst. 1 obchodního zákoníku ve znění účinném v době uzavření Pojistné smlouvy).

V kontextu poplatků, které si Instituce strhává v souvislosti s Pojistnými smlouvami, je výše rizikového pojistného naprosto marginální v porovnání s ostatními poplatky [Instituce si za celou dobu trvání pojištění sjednaného v Pojistné smlouvě strhla na rizikovém pojistném 1.260 Kč, na administrativním poplatku 6.120 Kč, na poplatku na počáteční náklady 17.292 Kč (Instituce dále eviduje dosud nesplacené počáteční náklady ve výši 17.149 Kč) a na poplatku za rozdíl nákupní a prodejní ceny 9.525 Kč; Instituce si nad rámec hlavního pojištění strhla 9.623 Kč za připojištění zproštění od placení pojistného v případě plné invalidity pojistníka]. Z tohoto lze vyvodit, že účel, s jakým Instituce Pojistné smlouvy uzavřela, tj. dosáhnout zisku, není narušen neplatností ujednání o rizikovém pojistném.

Ze žádného právního předpisu přitom nevyplývá, že by ujednání o rizikovém pojistném bylo podstatnou součástí Pojistné smlouvy (např. čistě riziková pojištění ani tyto ujednání neobsahují, protože u nich celé pojistné slouží na úhradu rizik a poplatků, a proto není nutné vyčíslovat poplatky a rizika).

Pokud jde o smlouvy o investičním životním pojištění, obecně platí, že pojistník pravidelně platí stanovenou částku (pojistné), ze které pojišťovna jako pojistitel odečte poplatky sjednané v pojistné smlouvě (buď přímo, anebo zprostředkovaně, např. odečtením jednotek z podílového účtu) a zbylou část investuje. Pokud pojišťovna neplatně sjedná rizikové pojistné, které je pro svou výši oddělitelné od zbytku obsahu pojistné smlouvy, neznámá to, že by pojistná smlouva nemohla i nadále zůstat v platnosti. Neplatnost rizikového pojistného v takovém případě pouze způsobí, že pojišťovna si v důsledku neplatnosti rizikového pojistného bude moci na poplatcích odečíst v součtu menší částku, a proto bude povinna investovat o to větší část zaplaceného pojistného, resp. bude povinna ponechat jednotky ve výši neplatného poplatku na podílovém účtu pojistníka.

Finanční arbitr proto uzavírá, že ujednání Pojistné smlouvy o rizikovém pojistném jsou v posuzovaném případě oddělitelná od zbytku obsahu Pojistné smlouvy.

K námitce Instituce, že ujednání Pojistné smlouvy o rizikovém pojistném není oddělitelné od povinnosti Instituce plnit z pojištění pro případ smrti v rozsahu pojistné částky sjednané v Pojistné smlouvě, finanční arbitr konstatuje, že Navrhovatel se na základě platně uzavřené

Pojistné smlouvy zavázal hradit měsíční pojistné ve výši 700 Kč (které Instituce na základě žádostí Navrhovatele zvýšila na 1.500 Kč a posléze snížila na 500 Kč) a tuto povinnost vyplývající z Pojistné smlouvy doposud plní.

Oproti tomu se Instituce mj. zavázala vyplatit Navrhovateli v případě smrti pojistné plnění ve výši pojistné částky 30.000 Kč a hodnoty podílových jednotek. Protože finanční arbitr neshledal, že by ujednání o rizikovém pojistném nebyla oddělitelná od zbytku obsahu Pojistné smlouvy, povinnost Instituce vyplatit Navrhovateli sjednané pojistné plnění (zahrnující i pojistnou částku 30.000 Kč) stále trvá.

10.5 Relativní neplatnost a rozpor Pojistné smlouvy s dobrými mravy

Protože Navrhovatel v řízení tvrdí, že ho Podřízený pojišťovací zprostředkovatel (resp. Pojišťovací zprostředkovatel) jednající jménem a na účet Instituce uvedl v omyl o vlastnostech Pojistné smlouvy a že jednal proti zájmům Navrhovatele, a tedy v rozporu s dobrými mravy, zabýval se finanční arbitr námitkou relativní neplatnosti Pojistné smlouvy pro omyl Navrhovatele při jejím uzavírání a zjistil následující.

Podle § 49a starého občanského zákoníku platí, že „[p]rávní úkon je neplatný, jestliže jej jednájící osoba učinila v omylu, vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen, tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět. Právní úkon je rovněž neplatný, jestliže omyl byl touto osobou vyvolán úmyslně. Omyl v pohnutce právní úkon neplatným nečiní“. Současně podle § 40a starého občanského zákoníku platí, že „[j]de-li o důvod neplatnosti právního úkonu podle ustanovení § 49a (...) považuje se právní úkon za platný, pokud se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatností právního úkonu nedovolá“.

Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 2929/2009, dovodil, že „[p]rávo dovolat se tzv. relativní neplatnosti - jak se podává z ustálené judikatury soudů - podléhá promlčení (srov. též Závěry na str. 424 a násl.). Promlčecí doba je tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé (§ 101 obč. zák.). To, že se věřitel o vzniku svého práva nedozvěděl, nemá podle soudní praxe pro počátek běhu objektivní promlčecí doby vliv (nejde totiž o subjektivní promlčecí dobu podle § 106, 107 obč. zák.). V judikatuře se rovněž ustálil právní názor, že promlčecí doba podle ustanovení § 101 občanského zákoníku začíná běžet „vždy dnem, kdy došlo k uzavření právního úkonu, a to i při právních úkonech, které ke své účinnosti vyžadují rozhodnutí příslušného orgánu nebo registraci státním notářstvím“.

Navrhovatel s Institucí uzavřeli Pojistnou smlouvu dne 8. 2. 2006, když téhož dne počala běžet promlčecí doba pro uplatnění práva dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy (srov. § 101 starého občanského zákoníku, podle něhož „[p]okud není v dalších ustanoveních uvedeno jinak, je promlčecí doba tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé“). Tato doba uplynula dne 9. 2. 2009, když den 8. 2. 2009 připadl na neděli a podle § 122 odst. 3 starého občanského zákoníku platí, že „[p]řipadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den“.

Finanční arbitr v souladu s výše citovaným rozhodnutím nezkoumal, kdy se Navrhovatel o svém omylu dozvěděl, když tříletá promlčecí doba práva dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy nemá povahu subjektivní promlčecí doby a pro její uplynutí není rozhodné, zda a kdy se Navrhovatel dozvěděl o svém omylu při uzavírání Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil dřívější datum dovolání se neplatnosti Pojistné smlouvy než 6. 1. 2014 v podobě stížnosti adresované a doručené Instituci, v níž Navrhovatel požaduje vydání bezdůvodného obohacení, protože při uzavírání Pojistné smlouvy byl uveden v omyl.

Ačkoliv Navrhovatel tvrdí, že Instituce nevznesla námitku promlčení práva Navrhovatele dovolat se relativní neplatnosti, finanční arbitr odkazuje na vyjádření Instituce ze dne 2. 7. 2015, evid. č. FA/7842/2015, ve kterém Instituce sdělila, že „*doplňuje námitku promlčení uplatněného (tvrzeného) nároku na určení neplatnosti pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení a náhrady ušlého zisku v celé výši*“. Finanční arbitr toto vyjádření zaslal Navrhovateli dne 23. 11. 2015, evid. č. FA/11745/2015, společně s výzvou k vyjádření. Navrhovatel se k citovanému vyjádření Instituce i přes opakované prodloužení lhůty nijak nevyjádřil. Finanční arbitr proto odmítá, že by Instituce v řízení nenamítla i promlčení práva Navrhovatele dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy.

S ohledem na tyto skutečnosti a s přihlédnutím k námitce Instituce je zřejmé, že Navrhovatel nemůže s námitkami ohledně svého uvedení v omyl o vlastnostech produktu investičního životního pojištění v řízení uspět, protože se jeho právo dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy promlčelo. Z tohoto důvodu finanční arbitr nepřistoupil k meritornímu řešení potenciálního omylu Navrhovatele, resp. k posuzování relativní neplatnosti Pojistné smlouvy.

Pokud jde o námitku rozporu Pojistné smlouvy s dobrými mravy, finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 30. 7. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1569/2001, ve kterém Nejvyšší soud vyložil, že „*[d]ůvodem absolutní neplatnosti předmětné smlouvy pro rozpor s dobrými mravy není ani tvrzení dovolatele, že byl uveden v omyl, neboť úpravu právních následků pro případ, že právní úkon byl učiněn v omylu, obsahuje ustanovení §49a obč.zák., podle něž je právní úkon neplatný, jestliže jej jednající osoba učinila v omylu, vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět. Neplatnost právního úkonu podle ustanovení §49a obč.zák. je neplatností relativní (srov. §40a obč.zák.), což znamená, že právní úkon se považuje za platný, pokud se ten, kdo je jím dotčen, neplatnosti nedovolá*“.

I pokud by Podřízený pojišťovací zprostředkovatel uvedl Navrhovatele v omyl o vlastnostech Pojistné smlouvy (finanční arbitr z důvodu promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy se případným omylem Navrhovatele nezabýval), nemohl by v souladu s výše citovaným rozhodnutím Nejvyššího soudu prohlásit Pojistnou smlouvu, případně její část o rezervotvorné složce, za absolutně neplatnou pro rozpor s dobrými mravy podle § 39 starého občanského zákoníku z tohoto důvodu.

Finanční arbitr nepovažuje za nemravné, nabízí-li pojišťovna produkty s různě vysokými poplatky, pokud do pojistné smlouvy včlení příslušná ujednání o jejich strhávání a nejsou-li nepřiměřené povaze sjednaného závazku (zde investičního životního pojištění).

K námitce Navrhovatele, že Podřízený pojišťovací zprostředkovatel jednajícím jménem a na účet Instituce použil klamavou a nekalou obchodní praktiku, finanční arbitr sděluje, že uzavření Pojistné smlouvy za použití klamavé nebo nekalé obchodní praktiky automaticky nezpůsobí neplatnost Pojistné smlouvy.

Ze shromážděných podkladů nevyplývá, že by Podřízený pojišťovací zprostředkovatel použil takové praktiky, které by mohly způsobit absolutní neplatnost Pojistné smlouvy. V této souvislosti finanční arbitr odkazuje na skutečnost, že Navrhovatel obdržel Informace zájemci (včetně Přehledu poplatků), kterými Instituce plní svou informační povinnost, společně s Návrhem pojistné smlouvy, Všeobecnými pojistnými podmínkami a Zvláštními pojistnými podmínkami. I kdyby Podřízený pojišťovací zprostředkovatel porušil své povinnosti a nesprávně informoval Navrhovatele o povaze uzavírané Pojistné smlouvy, nemohl by finanční arbitr jen na základě těchto skutečností uzavřít, že Pojistná smlouva, případně její část, je pro způsob jejího uzavření neplatná pro rozpor s dobrými mravy.

10.6 Vydání bezdůvodného obohacení a promlčení práva na jeho vydání

Protože je Pojistná smlouva neplatná pouze v části ujednání o rizikovém pojistném, představuje výše strženého rizikového pojistného bezdůvodné obohacení na straně Instituce, jak finanční arbitr vysvětlil v části 10.4 tohoto nálezu.

Podle § 451 starého občanského zákoníku platí, že „(1) Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat. (2) Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.“

Pokud jde o argumentaci Navrhovatele, že podílová jednotka ani její hodnota nemohou být předmětem občanskoprávního vztahu, a proto se jich nemůže po Instituci domáhat, finanční arbitr ji nepovažuje za správnou.

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že Instituce podle čl. 7 odst. 7 Zvláštních pojistných podmínek a bodu 2 Přehledu poplatků [neplatných v částech upravujících rizikové pojistné na životní pojištění Investor Plus (B150)] neoprávněně účtovala Navrhovateli částku vyjádřenou v penězích (nejdříve 6 Kč, následně 9 Kč a posléze 12 Kč). O tuto částku (resp. součet měsíčních výší rizikového pojistného) Instituce ponížila pohledávku Navrhovatele, i když tak učinila prostřednictvím postupného odečítání jednotek z podílového účtu Navrhovatele (srov. čl. 7 odst. 1 Zvláštních pojistných podmínek, který finanční arbitr shledal taktéž částečně neplatným).

Instituce je proto povinna vydat bezdůvodné obohacení v penězích, a to v částce odpovídající součtu strženého rizikového pojistného, nikoliv v podobě podílových jednotek, o které v souvislosti s úhradou rizikového pojistného ponížila podílový účet Navrhovatele, případně jejich hodnotu.

Protože Instituce vznesla námitku promlčení Navrhovatelem uplatněného nároku, musí finanční arbitr tuto námitku posoudit, protože pokud je nárok Navrhovatele uplatněný v řízení před finančním arbitrem promlčený (to samé platí i o řízení před soudem), tedy marně uplynula-li promlčecí doba, aniž by se Navrhovatel po Instituci v této době domáhal vydání bezdůvodného obohacení, nemohl by finanční arbitr uplatněný nárok Navrhovateli přiznat, i kdyby byl oprávněný.

Podle § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi totiž platí, že „[p]odání návrhu má na promlčení a prekluzi tytéž právní účinky, jako kdyby byla v téže věci podána žaloba u soudu“. Podle § 112 starého občanského zákoníku platí, že „[u]platní-li věřitel v promlčecí době právo u soudu nebo u jiného příslušného orgánu a v zahájeném řízení řádně pokračuje nebo je-li ohledně jeho práva zahájena mediace podle zákona o mediaci, promlčecí doba neběží od tohoto uplatnění po dobu řízení nebo od tohoto zahájení po dobu mediace. To platí i o právu, které bylo pravomocně přiznáno a pro které byl u soudu nebo u jiného příslušného orgánu navržen výkon rozhodnutí“.

Podle § 3036 nového občanského zákoníku platí, že se podle dosavadních právních předpisů až do svého zakončení posuzují „všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i lhůty a doby pro uplatnění práv, která se řídí dosavadními právními předpisy, i když začnou běžet po dni nabytí účinnosti tohoto zákona“.

Navrhovatel a Instituce uzavřeli Pojistnou smlouvu za účinnosti zákona o pojistné smlouvě. Zákon o pojistné smlouvě obsahoval speciální úpravu promlčení pouze ve vztahu k právu na plnění z pojištění, nikoli promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení.

Obecnou právní úpravu promlčení práv upravoval starý občanský zákoník, který se proto použije i na posouzení promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení z částečně neplatné Pojistné smlouvy ve smyslu § 107 odst. 1 a 2 starého občanského zákoníku.

Podle § 107 odst. 1 starého občanského zákoníku platí, že „[p]rávo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil“; jedná se o tzv. subjektivní dobu, neboť její běh je závislý na vědomosti dotčené osoby o tom, že se na její úkor jiný obohatil. Podle 107 odst. 2 starého občanského zákoníku platí, že „[n]ejpozději se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo“; v tomto případě se jedná o tzv. objektivní dobu, která není závislá na vědomosti dotčené osoby o bezdůvodném obohacení.

Promlčením bezdůvodného obohacení se zabýval Nejvyšší soud například ve svém rozhodnutí ze dne 11. 12. 2008, sp. zn. 33 Odo 1136/2006, ve kterém dovodil, že „[u] práva na vydání plnění z bezdůvodného obohacení je stanovena dvojitá kombinovaná promlčecí doba, a to subjektivní, která je dvouletá, a objektivní tříletá, resp. desetiletá. Jejich počátek je stanoven odlišně a jejich vzájemný vztah je takový, že jsou na sobě nezávislé co do svého běhu, jeho počátku i konce. Skončí-li běh některé z nich, právo se promlčí bez ohledu na druhou promlčecí dobu (je-li vznesena námitka promlčení)“. K počátku běhu objektivní promlčecí doby odkazuje finanční arbitr na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 11. 12. 2008, sp. zn. 33 Odo 1136/2006, že „[p]ro stanovení počátku běhu objektivní promlčecí doby ve smyslu § 107 odst. 2 obč. zák. je rozhodující okamžik, kdy bezdůvodné obohacení skutečně (fakticky) vzniklo; jinak řečeno, aby bylo možno uvažovat o promlčení práva, musí toto právo nejprve vzniknout. Okamžikem, od kterého se počátek běhu objektivní promlčecí doby odvíjí, je tedy okamžik vzniku odpovědnostního vztahu z bezdůvodného obohacení, a to bez zřetele na to, zda oprávněný subjekt o svém právu na vydání plnění z bezdůvodného obohacení věděl či nikoli. Předpokladem stanovení počátku objektivní promlčecí doby je v prvé řadě kladná odpověď na otázku, zda bezdůvodné obohacení vzniklo, a na ni navazující závěr, kdy se tak stalo“.

Finanční arbitr musí tedy považovat každé odečtení rizikového pojistného z účtu Navrhovatele za samostatný nárok, u kterého běží promlčecí doba samostatně, a to s odkazem na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 33 Cdo 466/2014, podle kterého platí, že „[p]ři postupném pokračujícím získávání majetkového prospěchu (hodnot) se z hlediska promlčení považují za samostatné nároky na vydání plnění z bezdůvodného obohacení nároky, které vznikly ze samostatných oddělitelných případů bezdůvodného obohacení, i když jde o stejné subjekty a stejné skutkové podstaty bezdůvodného obohacení. K uplatnění každého takového práva na plnění z bezdůvodného obohacení začínají běžet objektivní i subjektivní promlčecí doby zvlášť“.

Řízení před finančním arbitrem bylo zahájeno dne 6. 3. 2014, kdy Navrhovatel doručil finančnímu arbitrovi návrh na zahájení řízení, čímž zastavil běh promlčecích dob. Finanční arbitr zjistil, že v době od tří let před zahájením řízení před finančním arbitrem do vydání tohoto nálezu (tj. v době od 6. 3. 2011 do vydání tohoto nálezu) Instituce strhla rizikové pojistné ve výši 894 Kč. Dříve stržené rizikové pojistné (tj. stržené před 6. 3. 2011) se promlčelo v objektivní tříleté promlčecí době.

Instituce je proto povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 894 Kč jako neoprávněně strženého rizikového pojistného.

Finanční arbitr nad rámec odůvodnění dále odkazuje na skutečnost, že pokud by dovodil absolutní neplatnost Pojistné smlouvy, rozhodoval by o vydání bezdůvodného obohacení, které by na straně Instituce představovalo pojistné zaplacené Navrhovatelem a na straně Navrhovatele částečné odkupy, které učinil na Pojistné smlouvě. Finanční arbitr by v takovém případě nepřiznal Navrhovateli žádné plnění, když výše částečných odkupů provedených Navrhovatelem (145.540 Kč) převyšuje nepromlčené pojistné zaplacené na hlavní (životní) pojištění sjednané v Pojistné smlouvě (100.995 Kč). Finanční arbitr v této souvislosti připomíná, že podle § 1 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi není

příslušný k rozhodnutí sporu týkajícího se připojištění zproštění od placení pojistného v případě plné invalidity pojistníka NN U006 sjednaného v Pojistné smlouvě (finanční arbitr řízení v této části zastavil ve výroku III. tohoto nálezu).

10.7 Rozpor námítky promlčení s dobrými mravy

Pokud se jedná o argumentaci Navrhovatele, že Instituce vznesla námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy, finanční arbitr připomíná, že vznést námitku promlčení, která přispívá právní jistotě, je právem každého účastníka smluvního vztahu. Finanční arbitr odkazuje na závěry Ústavního soudu v usnesení ze dne 4. 7. 2002, sp. zn. III. ÚS 21/02, že *„[Ú]čelem promlčení je jednak stimulovat subjekty k včasnému vykonání subjektivních občanských práv (pohledávek), jednak čelit tomu, aby dlužníci nebyli ohledně svých povinností vystaveni po časově neurčitou dobu donucujícímu zákroku (tzv. vynutitelnosti) ze strany soudů. Tím institut promlčení v souladu s požadavkem právní jistoty brání existenci dlouhotrvajících občanských subjektivních práv a jim odpovídajících povinností, které jsou – zejména pokud jde o jejich dokazování po uplynutí delší doby – vždy spjaty s určitou sporností. Lze tedy říci, že povinnému subjektu je poskytnuta námitka promlčení jako účinná možnost ochrany před výše uvedenými negativními dopady dlouhotrvajících občanských subjektivních práv. Je pak na úvaze tohoto povinného subjektu, zda námitku promlčení uplatní či nikoliv. Současně je třeba připomenout, že občanský zákoník zdůrazňuje i vlastní přičinění subjektů pro ochranu svých práv a požaduje, aby především ony samy sledovaly svá subjektivní práva a činily takové kroky, aby nedocházelo k jejich ohrožování a poškozování. Ústavní soud současně považuje za nezbytné zdůraznit, že institut promlčení patří k těm zásadním a závažným institutům občanského práva hmotného, ale i právního řádu jako celku, že nelze do jeho výkladu zasahovat ať již extenzivně, či restriktivně aplikací dalších obecných institutů právního řádu, tj. i aplikací obecných zásad.“*

V souvislosti s § 3 odst. 1 starého občanského zákoníku (*„[v]ýkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy“*) Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 8. 2. 2011, sp. zn. 21 Cdo 85/2010, mj. vyslovil, že je možné posoudit uplatnění námítky promlčení jako rozporné s dobrými mravy, ale *„jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku na plnění v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo dosud neuplatnil. Tyto okolnosti by pak musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení“*.

Pokud jde o argumentaci Navrhovatele, že Instituce a Podřízený pojišťovací zprostředkovatel vědomě porušili své povinnosti při sjednávání Pojistné smlouvy a navodili protiprávní stav, finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011, podle kterého *„[o] jednání vykazující znaky přímého úmyslu poškodit druhého účastníka by ovšem nebylo možno uvažovat z okolností a důvodů, z nichž je vznik uplatněného nároku dovozován, nýbrž jen z konkrétních okolností, za nichž byla námitka promlčení tohoto nároku uplatněna. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 33 Odo 561/2006)“*. Z citovaného rozhodnutí tak vyplývá, že nejsou rozhodující okolnosti vzniku nároku, nýbrž okolnosti uplatnění námítky promlčení.

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by k promlčení uplatněného nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení došlo výlučně vinou Instituce nebo že by námitka promlčení byla projevem zneužití práva na úkor Navrhovatele, natož pak, aby

některý z těchto důvodů byl naplněn v tak výjimečně intenzitě, která by odůvodňovala odepření možnosti uplatnit námitku promlčení pro rozpor s dobrými mravy.

10.8 Návrh na určení vs. návrh na plnění

Podle § 24 zákona o finančním arbitrovi se v řízení před finančním arbitrem postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a podle správního řádu, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak. Zákon o finančním arbitrovi pravidla pro rozhodování o návrzích na určení nebo na plnění neupravuje, proto se použije úprava správního řádu, kde podle § 142 odst. 1 správního řádu platí, že „[s]právní orgán v mezích své věcné a místní příslušnosti rozhodne na žádost každého, kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá, nebo zda zanikl a kdy se tak stalo“. Podle § 142 odst. 2 správního řádu finanční arbitr nepostupuje podle § 142 odst. 1 správního řádu tehdy, jestliže „může otázku jeho vzniku, trvání nebo zániku řešit v rámci jiného správního řízení“.

Protože je rozhodnutí finančního arbitra přezkoumatelné soudem, nikoli v režimu přezkumu správního rozhodnutí podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, ale v režimu zvláštního přezkumu podle části páté občanského soudního řádu, posuzuje finanční arbitr „nezbytnost“ určovacího návrhu analogicky „naléhavému právnímu zájmu“ k určovací žalobě ve smyslu § 80 občanského soudního řádu, který stanoví „[u]rčení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem“.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5054/2008, že „[n]aléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je dán zejména tehdy, kdy by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Jestliže však k porušení práva již došlo, a je tedy možno žalovat na splnění povinnosti, která z porušení práva vyplývá, nemá preventivní ochrana poskytovaná jinak podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. žádného smyslu. Proto žaloba domáhající se určení podle tohoto ustanovení nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř. Vyslovený předpoklad však nelze chápat obecně. Prokáže-li žalobce, že má právní zájem na tom, aby bylo určeno určité právo nebo právní poměr, přestože by mohl žalovat přímo na splnění povinnosti, nelze mu určovací žalobu odepřít. Za nedovolenou - při možnosti žaloby na plnění - lze považovat určovací žalobu jen tam, kde by nesloužila potřebám praktického života, nýbrž by vedla jen ke zbytečnému rozmnožování sporů. Jestliže se určením, že tu právní vztah nebo právo je či není, vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu (a předejde se tak žalobě o plnění), nebo jestliže žaloba na plnění neřeší a ani nemůže řešit celý obsah a dosah sporného právního vztahu nebo práva, je určovací žaloba přípustná i přesto, že je možná také žaloba na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř.“.

Rovněž v rozhodnutí ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1734/2013, Nejvyšší soud dovodil, že „[ž]aloba na určení je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků. Tyto funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu; nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani naléhavý právní zájem na takovém určení. Přitom příslušné závěry se vážou nejen k žalobě na určení jako takové, ale také k tomu, jakého konkrétního určení se žalobce domáhá (v souzené věci se žalobce nedomáhal určení neexistence závazkového právního vztahu /práva/, ale určení neplatnosti smlouvy). Určovací žaloby slouží potřebám praktického života a nemohou vést ke zbytečnému rozmnožování sporů. Naléhavý právní zájem

na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva. Pomocí určovací žaloby nelze řešit otázky, které mají význam jen pro jiné – dosud nezahájené nebo již probíhající – řízení (v němž je lze řešit jako předběžné otázky) nebo které mají být podle zákona řešeny v jiném řízení“.

Protože samotný návrh na plnění nemůže v posuzovaném případě řešit celý obsah a dosah sporného vztahu (vydání bezdůvodného obohacení získaného pouze za určité období trvání smluvního vztahu), neboť pojištění založené Pojistnou smlouvou dosud trvá a smluvní strany jsou z ní navzájem zavázány, má finanční arbitr za to, že je dán právní zájem na tom, aby finanční arbitr určil, že Pojistná smlouva je v čl. 7 odst. 1 věta první a odst. 7 věta první Zvláštních pojistných podmínek a bodu 2 Přehledu poplatků v částech upravujících rizikové pojistné na životní pojištění Investor Plus (B150) a odkazujících na Sazebník neplatná. Pokud by finanční arbitr neurčil neplatnost těchto ujednání, resp. jejich částí, Instituce by si dále strhávala rizikové pojistné a měla by za to, že si ho strhává podle platných ujednání Pojistné smlouvy. Ačkoli by z odůvodnění rozhodnutí finančního arbitra bylo patrné, že Pojistná smlouva je částečně neplatná, nebylo by tak postaveno najisto autoritativním výrokem. Tato situace by vystavila smluvní strany riziku právní nejistoty a mohla by vést k dalším sporům do budoucna. Otázka určení neplatnosti Pojistné smlouvy v posuzovaném případě tedy není pouze předběžnou otázkou, ale je zásadní pro určení vzájemných práv smluvních stran do budoucna, a to i přesto, že se Navrhovatel domáhá v řízení před finančním arbitrem i přímo plnění vyplývajícího z této neplatnosti.

11. K výroku nálezu

Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů a jejich pečlivém právním posouzení zjistil, že Pojistná smlouva je částečně neplatná v ujednáních o rizikovém pojistném a tato ujednání jsou oddělitelná od zbytku obsahu Pojistné smlouvy. Jelikož si Instituce bez platného právního důvodu strhla rizikové pojistné, bezdůvodně se obohatila, a je proto povinna Navrhovateli vydat bezdůvodné obohacení za nepromlčené období. Finanční arbitr proto uložil Instituci vydat Navrhovateli nepromlčené bezdůvodné obohacení ve výroku I. tohoto nálezu.

Protože pojištění sjednané v Pojistné smlouvě stále trvá, je dán právní zájem Navrhovatele na určení částečné neplatnosti Pojistné smlouvy. Finanční arbitr proto určil neplatnost části Pojistné smlouvy ve výroku II. tohoto nálezu.

Navrhovatel zahájil řízení i o určení neplatnosti připojištění sjednaného v Pojistné smlouvě, jehož předmětem není životní pojištění, a vydání bezdůvodného obohacení vyplývajícího z této neplatnosti. Protože finančnímu arbitrovi podle § 1 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi přísluší rozhodování sporů týkajících se pouze životní pojištění, finanční arbitr řízení v části týkající se připojištění zastavil ve výroku III. tohoto nálezu.

Protože finanční arbitr nezjistil, že by Pojistná smlouva byla neplatná i v jiných částech, případně neplatná jako celek, ve zbývajících částech zamítl návrh Navrhovatele ve výroku IV. tohoto nálezu.

Podle § 17a zákona o finančním arbitrovi platí, že „[v] nálezu, jímž arbitr vyhovuje, byť i jen zčásti, návrhu navrhovatele, uloží současně instituci povinnost zaplatit sankci ve výši 10 % z částky, kterou je instituce podle nálezu povinna zaplatit navrhovateli, nejméně však 15 000 Kč. Zaplacení 15 000 Kč uloží i v případech, kdy předmětem sporu není peněžitá částka. Sankce je příjmem státního rozpočtu“. V tomto případě je Instituce povinna zaplatit sankci ve výši 15.000 Kč, protože 10 % z částky, kterou finanční arbitr Navrhovateli přiznal, nepřekračuje minimální sazbu sankce podle § 17a zákona o finančním arbitrovi ve výši 15.000 Kč. Sankce je příjmem státního rozpočtu a Instituce je povinna ji zaplatit ve lhůtě a způsobem uvedeným ve výroku V. tohoto nálezu.

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto nálezu.

Poučení:

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce gsiukpi
Instituce – datová schránka zástupce vd8grny

